

КОНСТРУКТОР - МОДЕЛЬЕРДІ ӨНДІРІСТІК ҚЫЗМЕТКЕ КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Рахметова Н. Б., п. ф. к., профессор

Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан
e-mail: nurziya-r@mail.ru

Аңдатпа. Білім беру саласында жаңартылған білім негізінде мұғалімді екі мамандық бойынша жұмысқа даярлау талап етілді. Мұндай дайындық тұжырымдамасында кәсіби дайындықтан көп салалы дайындыққа көшу әлеуметтік-педагогикалық маңызды мақсаттарға жету жолындағы тиімді қадам болып табылады. Бұл тұрғыда конструктор - модельер қосымша мамандандыру бойынша болашақ көркем еңбек мұғалімін даярлау, бұл, ең алдымен, олардың кәсіби қызметке дайындығын бағалау, мамандық бойынша білім беру саласының мазмұнын ескере отырып, болашақ интеграцияланған кәсіби мұғалімді даярлаудың жаңа мақсаттары мен міндеттерін қою қажет.

Тірек сөздер: педагогикалық негіздер, конструктор-модельер, Көркем еңбек, кәсіби дайындық, өндірістік қызмет.

Білім беру саласында жаңартылған білім беру негізінде мұғалімді қос мамандық бойынша жұмысқа даярлауды қажет етті. Мұндай дайындық тұжырымдамасында кәсіби дайындықтан көп салалы дайындыққа көшу әлеуметтік-педагогикалық маңызды мақсаттарға жету жолындағы тиімді қадам болып табылады. Демек, білім беруді одан әрі дамытудың объективті процестерінің көрінісі ретінде қазіргі уақытта бүкіл әлемдік жалпы білім беру жүйесін дамытудың жетекші стратегияларының бірі екендігі де белгілі. Бұл тұрғыда конструктор - модельер мамандануын қоса алғанда, негізгі және қосымша мамандықтар мен бағыттар бойынша оқу - тәрбие міндеттерін шешуге қабілетті болашақ көркем еңбек мұғалімін даярлау, жоғары педагогикалық білімнің алдына қойылған өмірдің, жұмыссыздық жағдайында бәсекеге қабілетті мамандарды еңбек нарығының талаптарының маңызды проблемаларының бірі болып табылады [1].

Алайда, бүгін көркем еңбек мұғалімін конструктор - модельер қосымша мамандануы бойынша даярлауды жүзеге асыру үшін алдымен мұғалімнің кәсіби қызметке дайындығын бағалау, мамандық бойынша интеграцияланған білім беру саласының мазмұнын, мақсаттары мен міндеттерін ескерген жөн.

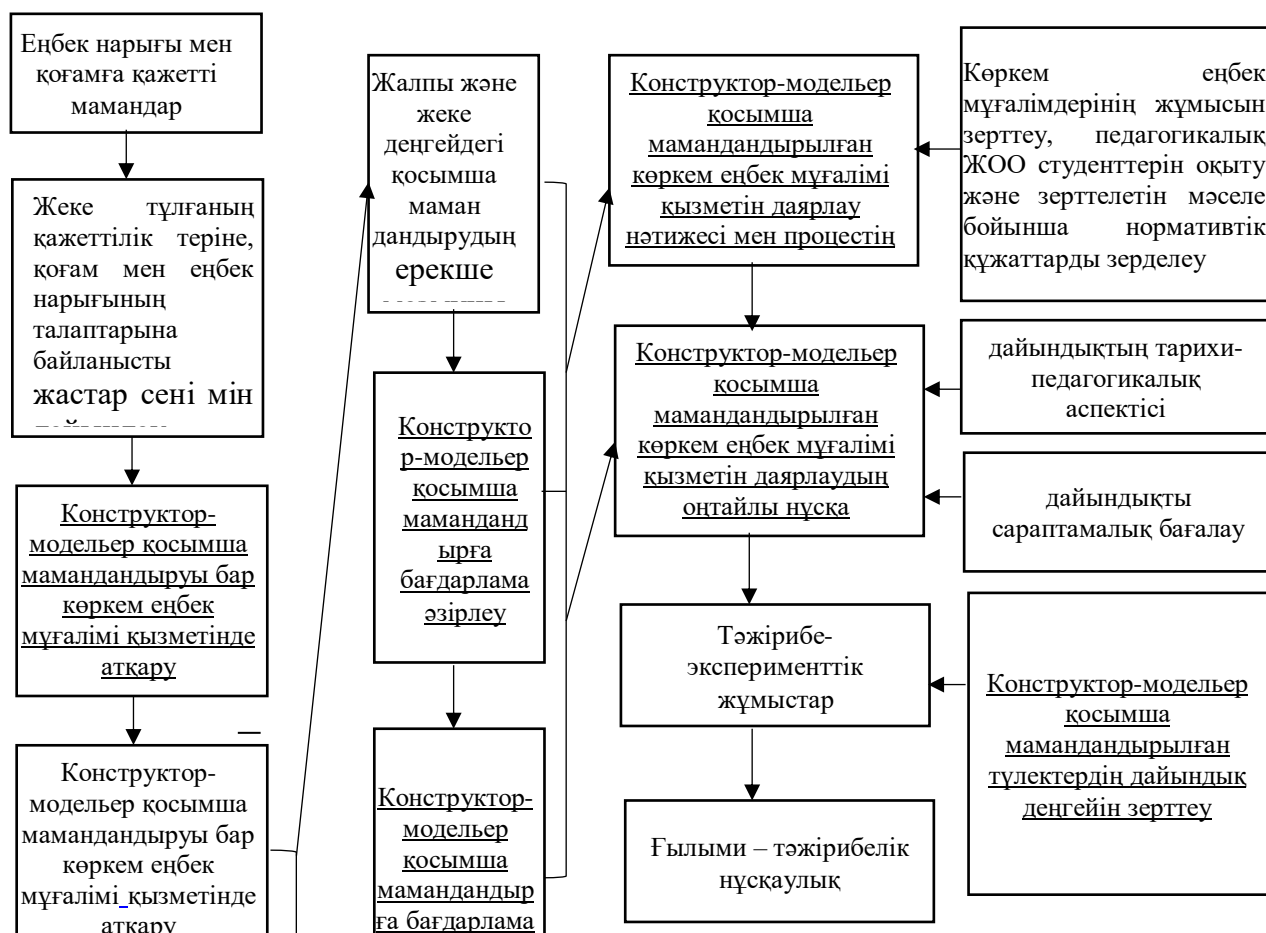
Еліміз егемендігін алғаннан бастап қазіргі заманғы маманға жұмыс берушінің өсіп келе жатқан талаптары мен оны дайындаудың қолданыстағы нысандары мен әдістері арасындағы әлеуметтік - экономикалық қайшылықтар әлеуметтік маңызды бола бастады. Жұмыс күшіне сұраныс пен оның еңбек нарығындағы ұсынысы арасындағы кәсіби - біліктілік сәйкессіздігі атап өтілді.

Бұл жағдай тұрақсыз экономикалық жағдаймен, өнеркәсіптік өндірістің құлдырауымен, жұмыс орындарының қысқаруымен байланысты, бірақ бұл көбінесе нарықтық тенденцияларды ескерусіз оқу орындарына қабылдау жоспарларының қалыптасуымен, сондай-ақ түлектердің біліктілік деңгейінің

жұмыс берушінің талаптарына сәйкес келмеуімен байланысты. Көптеген кәсіптік білім беру мекемелері кадрлар даярлаудың көлемдері мен бейіндерін жоспарлау кезінде кәсіптердің, мамандықтардың қалыптасқан жиынтығын пайдаланады. Еңбек нарығындағы нақты жағдай ескерілмейді, нәтижесінде көптеген түлектер оқуды аяқтағаннан кейін бірден жұмыссыздар қатарын толықтырады. Осыған байланысты университет түлектері экономикалық өмірдің нақты жағдайлары өзгергенін білуі керек. Атап айтқанда, болашақ мамандардың белгілі бір бөлігі еңбек нарығы туралы түсінікке ие, өйткені олардың көпшілігі оқу кезінде бір жерде қосымша табыс көзін таба білді. Жоғары оқу орындары еңбек нарығындағы нақты жағдайды зерделеп, болашақ мамандарға кәсіптік қызметтің, оның ішінде орта кәсіптік білімнің мүмкіндіктерін кеңейтуге мүмкіндік беретін тиісті дайындық бере алады. Оқу барысында қосымша мамандықтар бойынша жеткілікті үлкен білім ала алды. Әрине, бұл саналы түрде жүзеге асырылуы керек. Өзге студенттер іс жүзінде болашақ жұмыссыздыққа және университет қабырғасында төрт жыл өмір сүруге деген ықыласқа болжам жасайды. Олардың бұл ұстанымын "белсенді жұмыс іздеушілер" позициясына өзгерту қажет» [2].

Жоғары білім, оның ішінде педагогикалық, білім беру жүйесінде көп салалы дайындықты қарқынды жүзеге асыру жұмыссыздықтың салдарын жеңілдетудің, тауарлар мен еңбектің ұлттық нарығын қорғаудың, әлеуметтік тұрақтандырудың және маманның қажеттілігінің маңызды факторы болып табылады.

Бүгінгі таңда көп салалы білім беру – бұл жоғары мектептің ерекшелігі, мысалы, жақында өткен кәсіптік білім берудегі өте тар мамандандырудан айырмашылығы. Қос мамандықтар бойынша дайындық қаражатты үнемдеу және мамандарды даярлау сапасын арттыру резервтерінен тұрады.

Сурет 1 – Конструктор – модельер қосымша мамандандырылған түлектердің дайындық деңгейі

Сонымен қатар, теориялық зерттеулердің әртүрлі бағыттарына қарамастан, біз болашақ көркем еңбек мұғалімдерін үздіксіз педагогикалық білім беру жағдайында оқыту процесі олардың қосымша мамандандыру, оның ішінде конструктор – модельер мандандыруы бойынша қызметке дайындығын қамтамасыз ету аспектісінде зерттелетін жұмыстарды кездестірмедік. Соған қарамастан, іс жүзінде еңбекке баулитын мұғалімдердің едәуір бөлігі, олардың жұмыс өтіліне қарамастан, киімді модельдеуге және жобалауға байланысты кәсіби қызметті жүзеге асыруда айтарлықтай қиындықтарға тап болады. Бұл "Көркем еңбек" білім беру саласының жаңа тұжырымдамасын іске асыру жағдайында олардың бейімделу және кәсіби өсу процесін қиындатады.

Қазіргі уақытта көркем еңбек мұғалімі, кез-келген басқа мұғалім сияқты, тез өзгеретін жұмыс жағдайына түсіп, әлеуметтік-мәдени және білім беру ортасында күтпеген өзгерістерге тап болады. Бүгінгі таңда педагогикалық ЖОО - да қосымша мамандандыру бойынша (пәндік - мазмұндық жұмыстан басқа) технология мұғалімін даярлаудың жетекші жалпы мәнді компоненті екі бейінді жұмыста (дүниетанымдық, әлеуметтік - тұлғалық, адамгершілік-құндылық, нормативтік) жаңа аспаптық және кәсіби бағдарларды әзірлеу болып табылады[3].

Зерттеу сипатының неғұрлым нақты шекараларын белгілеу үшін біз бірқатар түсіндірулер береміз.

Біріншіден, "Қосымша мамандандыру" терминін қолдану келесі нақтылауды қажет етеді. Педагогикалық әдебиеттер мен басылымдарда "қосымша мамандану" және "қосымша мамандық" ұғымдары жиі шатастырылады. Бірақ таңдалған мамандық бойынша оқыту тиісті біліктілікті

берумен аяқталатынын еске түсіру жеткілікті, ал мамандандыру пәнін дамыту жалпы технологиялық дайындықтың өзіндік аудармашысы рөлін алады, бұл оған қажетті бағдар береді. Басқаша айтқанда, қосымша мамандық негізгі біліктілікке байланысты болуы мүмкін.

Қосымша мамандандыру көркем еңбек мұғалімінің жалпы дайындығын кеңейтуге, нақтылауға, дамытуға және болашақта орта буынның қосымша кәсіби қызметіне дайындалу үшін негіз құруға арналған. Соңғысын енгізу маманның кәсіби бағытын анықтауда кейбір қиындықтар тудыруы керек сияқты. Бірақ болашақ технология мұғалімін даярлаудың бірыңғай жалпы технологиялық негізін ескерсек, бәрі өз орнына келеді. Кез-келген қосымша мамандандыру қай топқа жатпаса да (техникалық, шығармашылық, агротехникалық және т.б.) жалпы дайындықты толықтырады.

Екіншіден, болашақ көркем еңбек мұғалімдерінің қосымша мамандануы оқытудың келесі негізгі санаттарын қамтиды – модельдеу және дизайн.

"Модельдеу-белгілі бір объектінің сипаттамаларын оларды зерттеу үшін арнайы жасалған басқа объектіге көбейту. Бұл модель" деп аталады. Модельдеу қажеттілігі білім мен іс-әрекеттің барлық салаларында, соның ішінде киім жасау технологиясында пайда болатыны белгілі.

Киімді модельдеу дегеніміз - белгілі бір антропологиялық деректері бар белгілі бір тақырыпқа сәйкес келетін модельдерді құру арқылы арнайы тақырыптық мәселелерді шешу процесін білдіреді (фигураның түрлері, өлшем белгілері, фигура мен киімнің немқұрайдылығының интервалдары және т. б.).

Үшіншіден, модель дегеніміз – белгілі бір жағдайларда қазіргі заманғы сән идеяларының талаптарына сәйкес киімге тән қызығушылық қасиеттерін шығаратын үлгі. Нақты модельдеу жұмыс барысында модель мен белгілі бір субъект арасындағы белгілі бір қатынасты орнатады және модельдің қасиеттерін оның сипаттамалық қасиеттерін арнайы зерттеу процесінде тақырыпқа жатқызады (адам фигурасының морфологиялық белгілері: сыртқы түрі, бойы және дене салмағы, пропорциялар және т. б.)

Төртіншіден, модельді жобалау пәндік (үлгі, модель) және символдық нысандарда (үлгілер, үлгілер, компьютерлік бағдарлама, теория) жүзеге асырылады. Киім үлгісін жасауда екі әдіс болуы мүмкін. Егер біріншісі эмпирикалық анықталған қасиеттерден және субъектінің оның моделіне тәуелділіктерінен болса, онда екіншісі бастапқы кезеңде әзірленген модельдегі субъектінің сипаттамалық қасиеттерін эксперименттік қайта құруды қамтиды. Модельдер түпнұсқаны қатынастардың соңғы санында жүзеге асырады, бұл өнеркәсіптік өндіріс үшін қажет типологияның өлшемі болып табылады.

Бесіншіден, біздің зерттеуіміздің нақты мазмұны тұрғысынан болашақ көркем еңбек мұғалімдерінің қосымша мамандандыруды жалпы дайындық білімін кеңейтуге және киімді жобалау және жобалау процесінде олардың құрылымдық және білім беру іс-әрекеті, өзін-өзі бақылау және өзін - өзі тану процесінде білім беру және кәсіби дағдыларды дамытуға бағытталған қос кәсіби дайындық деп түсінуі болып табылады.

Өндіріс пен экономикадағы дағдарыс құбылыстарымен қатар жүретін елдегі қоғамдық-саяси жүйені қайта құру процестері кәсіптік білім беруді

қайта бейіндеу, кәсіптік және өмірлік талап етілетін мамандардың кең спектрін, оның ішінде кең бейіндегі технология мұғалімдерін, қоғамның еңбек нарығындағы белсенді субъектілерін даярлауға бағытталған мамандықтар мен мамандандырулар бойынша қосымша даярлау қажеттілігін туындатты.

Экономиканы қайта құрылымдау және жалпы өндіріс кәсіпорындарын монополиясыздандыру, ең алдымен, кәсіптік білім беру мекемелері еңбек нарығының үрдістерінің салдары ретінде сезінді, өйткені олар тұрақты білім ғана емес, сонымен қатар ішінара экономикалық жүйе болып табылады.

Әлеуметтік-экономикалық қайта құрулардың басталуына кәсіби дайындықтың мұндай қосарлы табиғаты білім беру мазмұны мен әртүрлі еңбек салаларындағы маман қызметінің мазмұны арасындағы бірқатар қайшылықтардың шиеленісуіне ықпал етті [4].

Бүгінгі таңда еңбек нарығы талаптары "ескі" өндірістен ерекшеленетін кәсіптік білім беру қызметінің өніміне тапсырыс берушілердің біріне айналуға: бізге әртүрлі әлеуметтік топтар мен қатынастардың тез өзгеретін жағдайларында өз бетінше жүру қабілеті ретінде кәсіби ұтқырлықтың қажеттілігін түсінетін, кең профильді кәсіпті меңгерген маман қажет. Жұмыспен қамтудың кепілі - жоғары біліктілікті игеру, негізгі мамандыққа байланысты көптеген мәселелер бойынша құзіреттіліктің көрінісі болады.

Болашақ көркем еңбек мұғалімдерін қосымша мамандандыру бойынша оқытудың педагогикалық жүйесі жасалды, оның мәні үздіксіз білім беру арқылы жүзеге асырылатын негізгі мамандық бойынша қосымша мамандандыру мен негізгі білім беру мазмұнының мақсаттары, міндеттері мен функцияларының тұтастығы болып табылады. Бір жағынан, жоғары педагогикалық мектептің міндеттеріне сәйкес білім беру "Көркем еңбек " негізгі мамандығы бойынша кәсіби қызмет үшін субъектінің білімі, дағдылары мен дағдыларының тұтас жүйесін қалыптастыруға, екінші жағынан — жалпы ғылыми және ғылыми - әдістемелік білім базасын құруға бағытталған, оның негізінде қосымша мамандандыру бойынша дайындық жүзеге асырылады. дизайнер. Мамандандырудың мазмұнды және процедуралық аспектілері, бір-бірімен өзара әрекеттесу, оқу ақпаратын интеграциялайды, бөлінбейтін тұтастықты құрайды және болашақ көркем еңбек мұғалімін конструктор-модельер мамандандыруы бойынша оқытудың теориясы мен практикасы туралы білімнің интеграцияланған негізін құрайды, осылайша оның қызметінің кәсіби базасын кеңейтеді.

ӘДЕБИЕТ

[1] Байбатшаева А.Е. Болашақ технология пәні мұғалімінің кәсіби шеберліктерін шыңдау жолдарын, педагогикалық шарттары мен даму бағыттарына тарихи-әлеуметтік шолу. - Алматы, 2008. – 128 б.

[2] Нишаналиев У.Н. Педагогические условия совершенствования профессиональной подготовки учителей трудового обучения. - Ташкент, 1998. - 239 с.

[3] Зароцин Е.Б. Педагогические основы подготовки будущих учителей технологии по дополнительной специализации модельер – конструктор. – Шуя, 2000. - 192 с.

[4]Рахметова Н.Б. Болашақ мұғалімдерді көркемдік – конструкторлық іс-әрекетке кәсіби даярлау. – Алматы, 2020. - 134 б.

REFERENCES

[1] Baybatşaeva A.E. Bolaşak texnologiya pėni muğaliminiñ kėsibi şeberliklerin şıñdaw joldarın, pedagogikalıq şarttarı men damw bağıttarına tarixi-élewmettik şolw (Historical and social review of ways to improve the professional skills of future teachers of technology, pedagogical conditions and directions of development). - Almatı, 2008. – 128 b. [in Kaz]

[2] Nishanaliyev U.N. Pedagogicheskiye usloviya sovershenstvovaniya professional'noy podgotovki uchiteley trudovogo obucheniya (Pedagogical conditions for the improvement of professional training of teachers of labor education). - Tashkent, 1998. - 239 s. [in Rus.]

[3] Zaroshchin Ye.B. Pedagogicheskiye osnovy podgotovki budushchikh uchiteley tekhnologii po dopolnitel'noy spetsializatsii model'yer – konstruktor (Pedagogical bases of preparation of future teachers of technology on additional specialization of the modeler-designer). – Shuya, 2000. - 192 s. [in Rus.]

[4] Raxmetova N.B. Bolaşaq muğalimderdi körkemdik – konstrwktorlıq is-äreketke kėsibi dayarlaw (Professional training of future teachers for artistic and design activities). – Almatı, 2020. - 134 b. [in Kaz]

PEDAGOGICAL BASES OF PROFESSIONAL TRAINING OF THE DESIGNER-FASHION DESIGNER FOR PRODUCTION ACTIVITY

Rakhmetova N.B., c.p.s., professor

Kazakh National Women's Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

e-mail:nurziya-r@mail.ru

Abstract. In the field of education, on the basis of the updated education, it was necessary to prepare the teacher for work in two specialties. In the concept of such training, the transition from professional training to multidisciplinary training is an effective step towards achieving socially significant pedagogical goals. In this context, the training of the future teacher of art work in the additional specialization of designer-fashion designer, it is necessary first of all to assess their readiness for professional activity, to set new goals and objectives for the training of the future integrated professional teacher, taking into account the content of the educational field in the specialty.

Key words: Pedagogical basics, designer-fashion designer, artistic work, professional training, production activity.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ КОНСТРУКТОРА-МОДЕЛЬЕРА К ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Рахметова Н.Б., к.п.н., профессор¹

Казахский Национальный женский педагогический университет, Алматы,
Казахстан

e-mail:nurziya-r@mail.ru

Аннотация. В сфере образования на основе обновлённого образования требовалась подготовка учителя к работе по двум специальностям. В концепции такой подготовки переход от профессиональной подготовки к многопрофильной является эффективным шагом на пути к достижению социально-педагогических значимых целей.

В этом контексте подготовки будущего учителя художественного труда по дополнительной специализации конструктор - модельер необходимо прежде всего оценить их готовность к профессиональной деятельности, поставить новые цели и задачи подготовки будущего интегрированного профессионального учителя с учётом содержания образовательной области по специальности.

Ключевые слова: Педагогическая основы, конструктора-модельер, художественный труд, профессиональная подготовка, производственный деятельность.

Статья поступила 17.04.2021